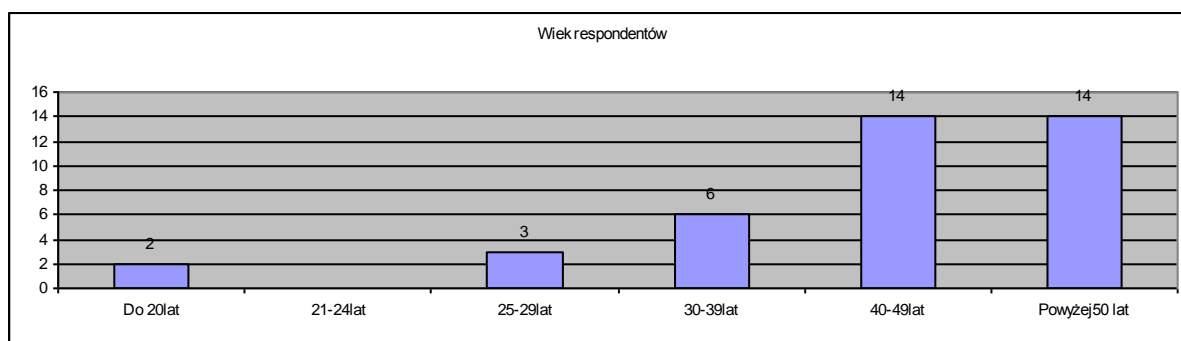

Niepełnosprawni na lokalnym rynku pracy

Raport z badań – wrzesień 2009

I. Charakterystyka badanej próby

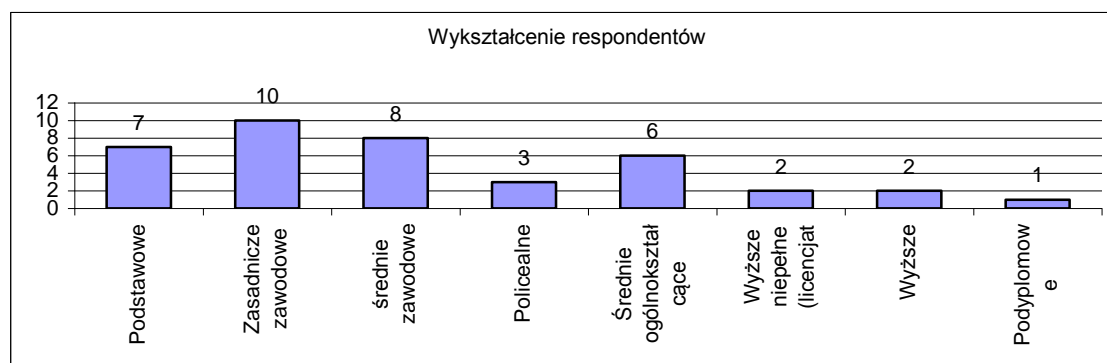
Badanie pilotażowe „Niepełnosprawni na lokalnym rynku pracy” objęło próbą 39 osób. Wszyscy respondenci to osoby niepełnosprawne, zarejestrowane w Powiatowym Urzędzie Pracy w Białymstoku (PUP). W badanej grupie zdecydowaną większość stanowią mężczyźni (68 proc. respondentów). Wśród osób zarejestrowanych w PUP dominują bezrobotni w wieku 40 lat więcej (72 proc. respondentów). Osoby w przedziale wiekowym 30-39 lat stanowią 15 proc. próby, natomiast bezrobotni w wieku 20 lat i mniej 5 proc.¹

Wykres 1.

Co czwarty respondent legitymuje się wykształceniem zasadniczym zawodowym (25 proc.), prawie co piąty wykształceniem średnim zawodowym (21 proc.) i podstawowym (18 proc.). Na dalszym miejscu znajdują się osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym (15 proc.) i policealnym (8 proc.). Natomiast jedynie 13 proc. respondentów posiada wykształcenie wyższe (wyższe niepełne - 5 proc., wyższe-5 proc., studia podyplomowe – 2 proc.).

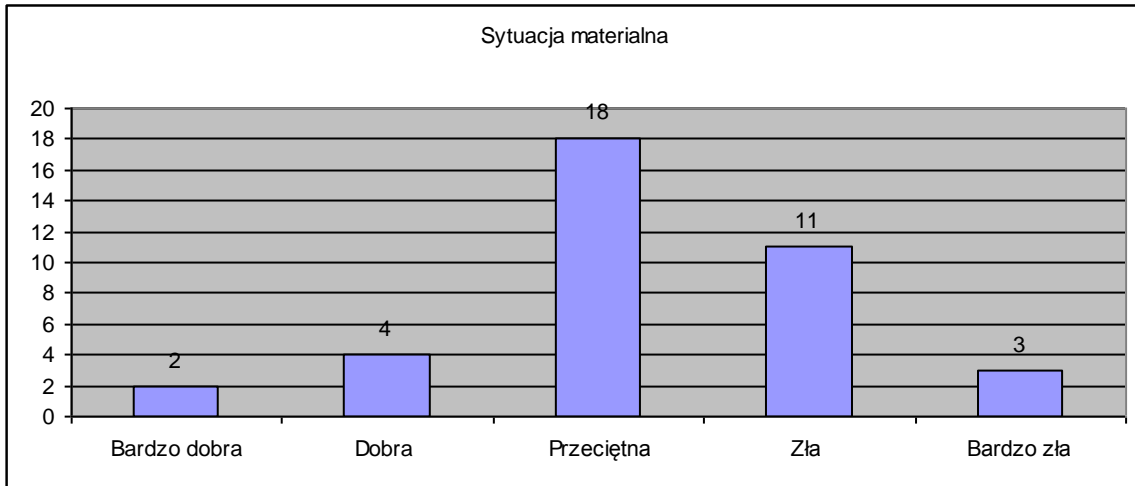
Wykres 2. Wykształcenie respondentów

¹ W czerwcu 2009 w PUP zarejestrowanych było 1 316 osób.

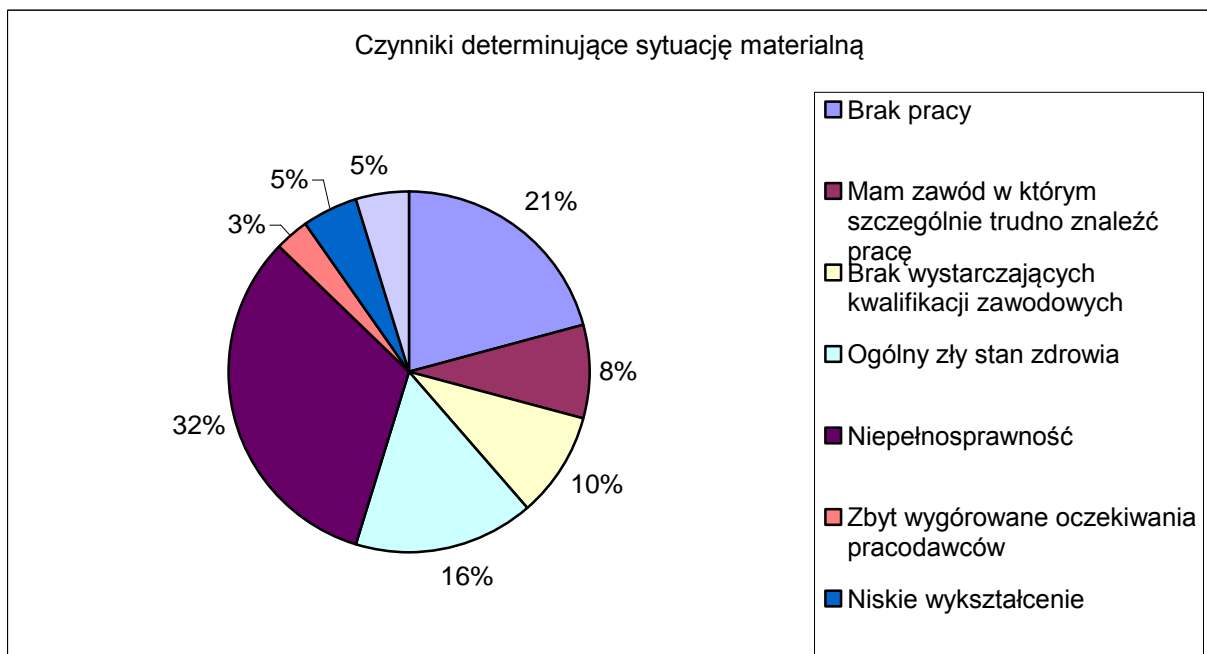
Blisko połowa respondentów oceniła swoją sytuację materialną jako przeciętną (47 proc.). Natomiast 14 proc. uważa, iż ich sytuacja jest zła (11 proc.) bądź bardzo zła (3 proc.). Natomiast tylko sześć procent oceniło ją jako dobrą (4 proc.) bądź bardzo dobrą (2 proc.).

Wykres 3. Sytuacja materialna

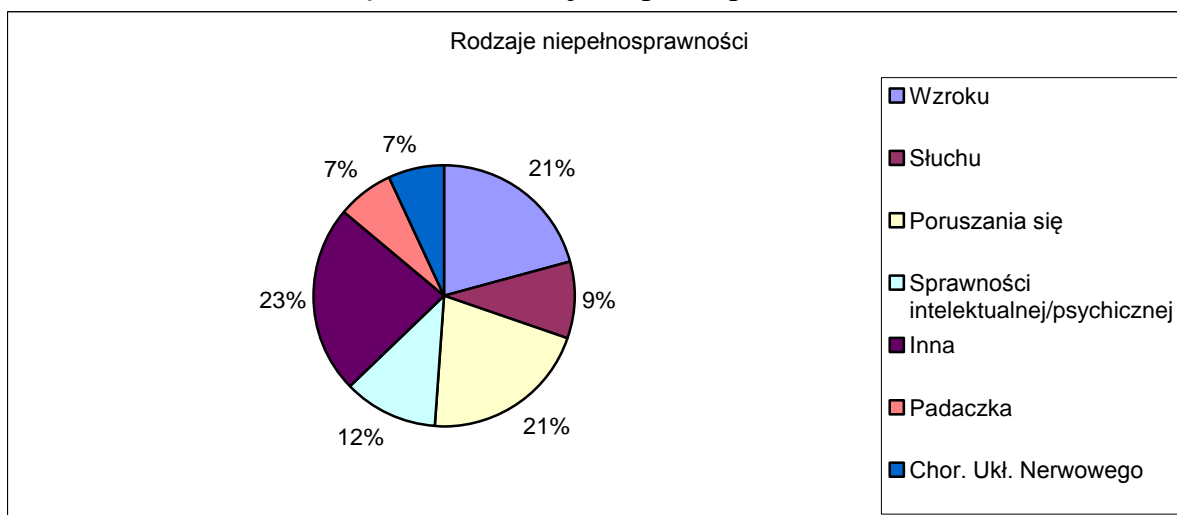
Do najważniejszych czynników mających wpływ na obecną sytuację materialną respondenci zaliczyli niepełnosprawność (32 proc.), brak pracy (21proc.) oraz zły stan zdrowia (16 proc.). Na dalszym miejscu znalazły się następujące czynniki: brak wystarczających kwalifikacji (10 proc.), posiadanie zawodu, w którym szczególnie trudno jest znaleźć pracę (8 proc.), niskie wykształcenie (5 proc.), brak wystarczających kwalifikacji zawodowych (5 proc.) oraz zbyt wygórowane oczekiwania pracodawców (3 proc.).

Wykres 4. Czynniki determinujące sytuację materialną

Zdecydowana większość bezrobotnych zarejestrowanych w PUP legitymuje się stopniem niepełnosprawności lekkiej (48 proc.) bądź umiarkowanej (44 proc.). Niepełnosprawni ze znacznym stopniem niepełnosprawności stanowią 8 proc. badanej próby. Przeważają osoby z niepełnosprawnością wzroku (21 proc.) i poruszania się (21 proc.). Na dalszym miejscu znalazły się osoby z problemami natury psychicznej (12 proc.), chorobami słuchu (9 proc.), a także chorobami układu nerwowego (7 proc.).

Wykres 5. Rodzaje niepełnosprawności

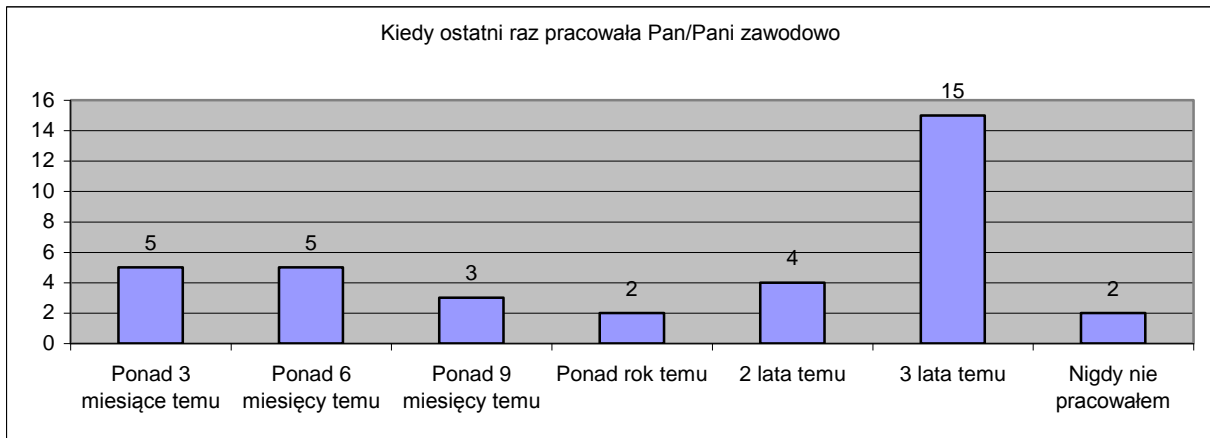
Osoby bezrobotne o różnym stopniu niepełnosprawności stanowią 7,3 proc. wszystkich bezrobotnych zarejestrowanych w PUP na terenie powiatu i miasta Białegostoku (na podstawie danych PUP z dnia 30 czerwca 2009 r.). Przeważają osoby w wieku dojrzałym i przedemerytalnym z niskim wykształceniem, co może być istotnym problemem w znalezieniu pracy. Główną barierą stojącą przed znalezieniem pracy wg respondentów jest posiadanie statusu niepełnosprawnego oraz zły stan zdrowia. 16 procent respondentów jest zdania, że na przeszkodzie w podjęciu pracy stoi niskie wykształcenie oraz zbyt wygórowane oczekiwania pracodawców wobec potencjalnych pracowników. Z danych wynika, iż dla zdecydowanej większości bezrobotnych status niepełnosprawności w największym stopniu determinuje ich sytuację na rynku pracy, uniemożliwiając znalezienie często jakiegokolwiek pracy.

II. Aktywność zawodowa osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP

Jedynie 13 procent respondentów pracowało w przeciągu ostatnich 3 miesięcy. Zdecydowana większość osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP posiada status długotrwale bezrobotnych. 58 proc. respondentów nie podjęła żadnej pracy od co najmniej roku, w tym: aż

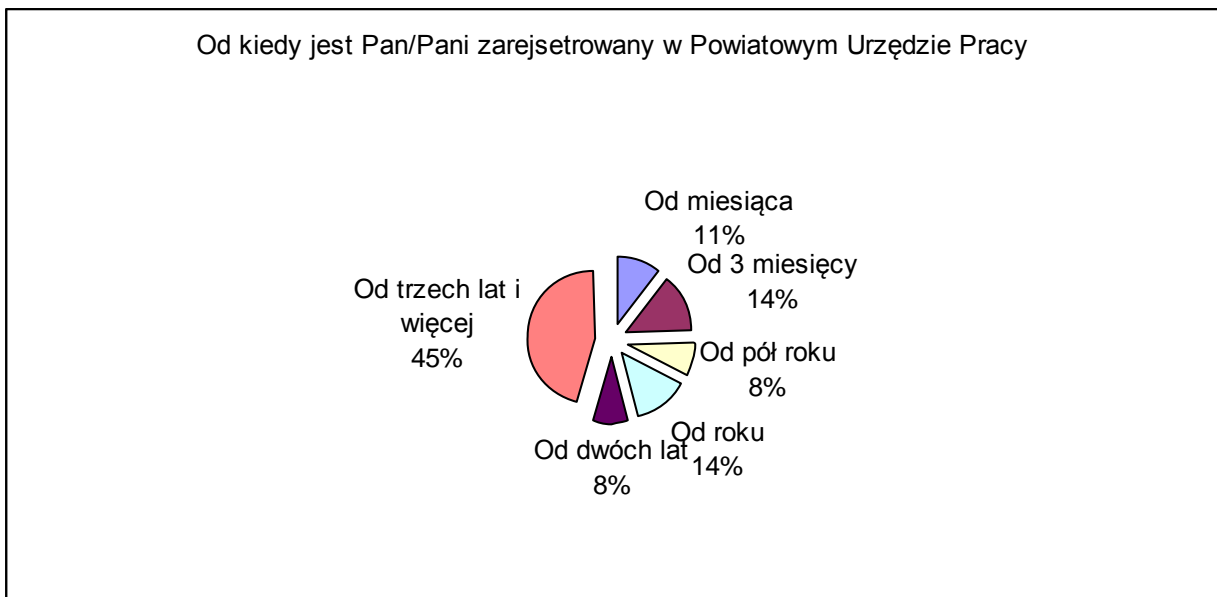
41 proc. pracowało ostatnio dawnej niż 3 lata temu, 11 proc. dawniej niż 2 lata temu i 6 proc. nie podjęło żadnej pracy od co najmniej roku.

Wykres 6. Aktywność zawodowa osób niepełnosprawnych

Co trzeci bezrobotnych zarejestrował się w PUP w przeciągu ostatniego roku. Natomiast aż 67 proc. zarejestrowanych jest od co najmniej roku. Jednocześnie przy tak długim stażu rejestracji w urzędzie pracy maleje atrakcyjność tych osób dla potencjalnych pracodawców, dla których aktywność, doświadczenie i umiejętności zdobywane w zawodzie potencjalnych pracowników są często kluczowym warunkiem ich zatrudnienia.

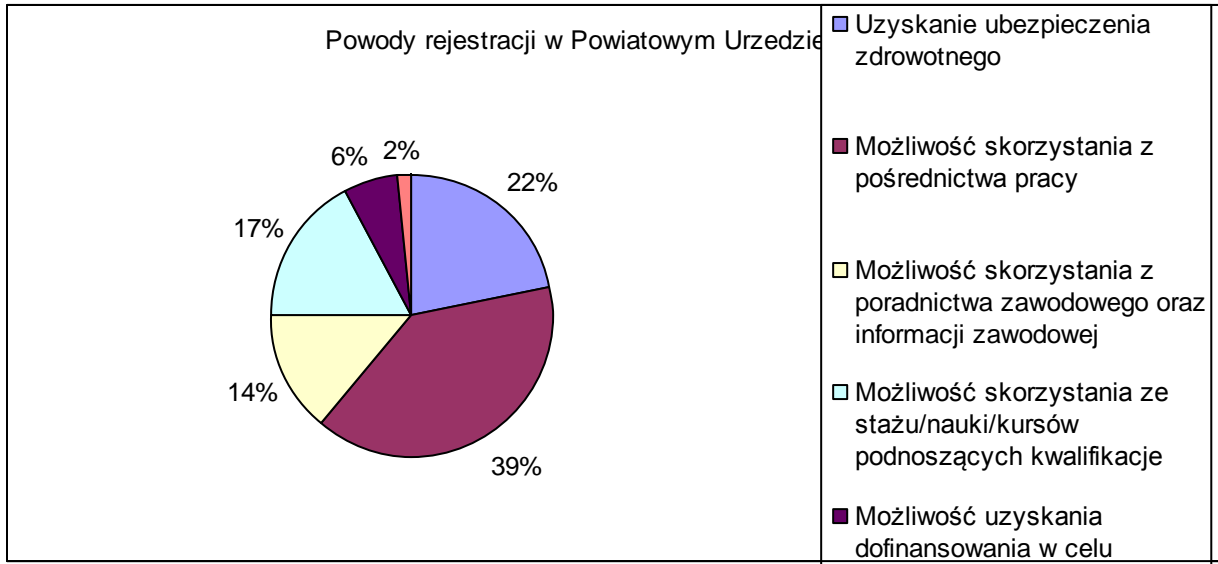
Wykres 7.

Głównym powodem rejestracji osób niepełnosprawnych w PUP jest chęć skorzystania z pośrednictwa pracy (39 proc.). Dla blisko co piątego respondenta (22 proc.) ważnym powodem była możliwość uzyskania ubezpieczenia zdrowotnego oraz możliwość skorzystania z poradnictwa zawodowego oraz informacji zawodowej (14 proc.). Dla 23

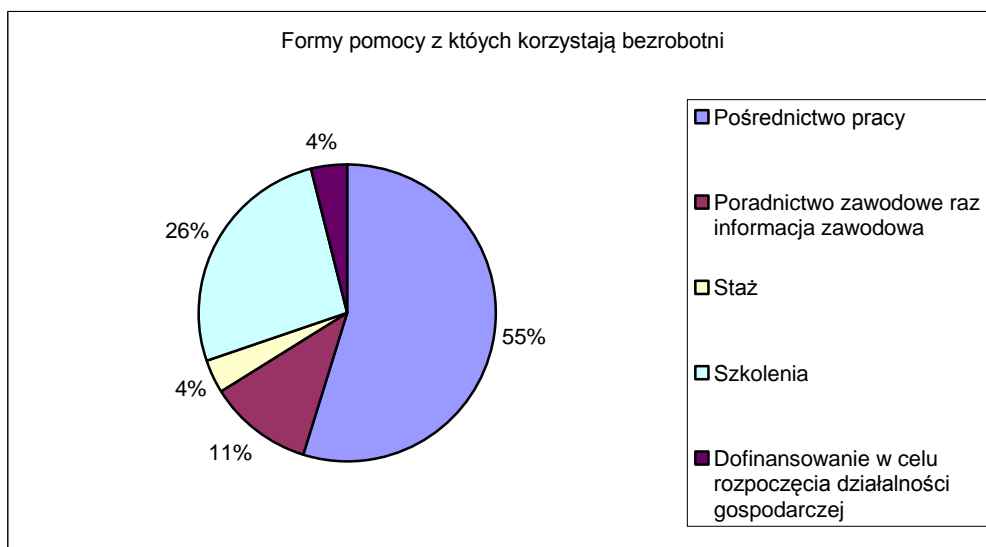
procent respondentów ważnym powodem rejestracji w urzędzie pracy była możliwość podniesienia swoich kompetencji i wiedzy na temat rynku pracy oraz swoich możliwości zawodowych.

Wykres 8.

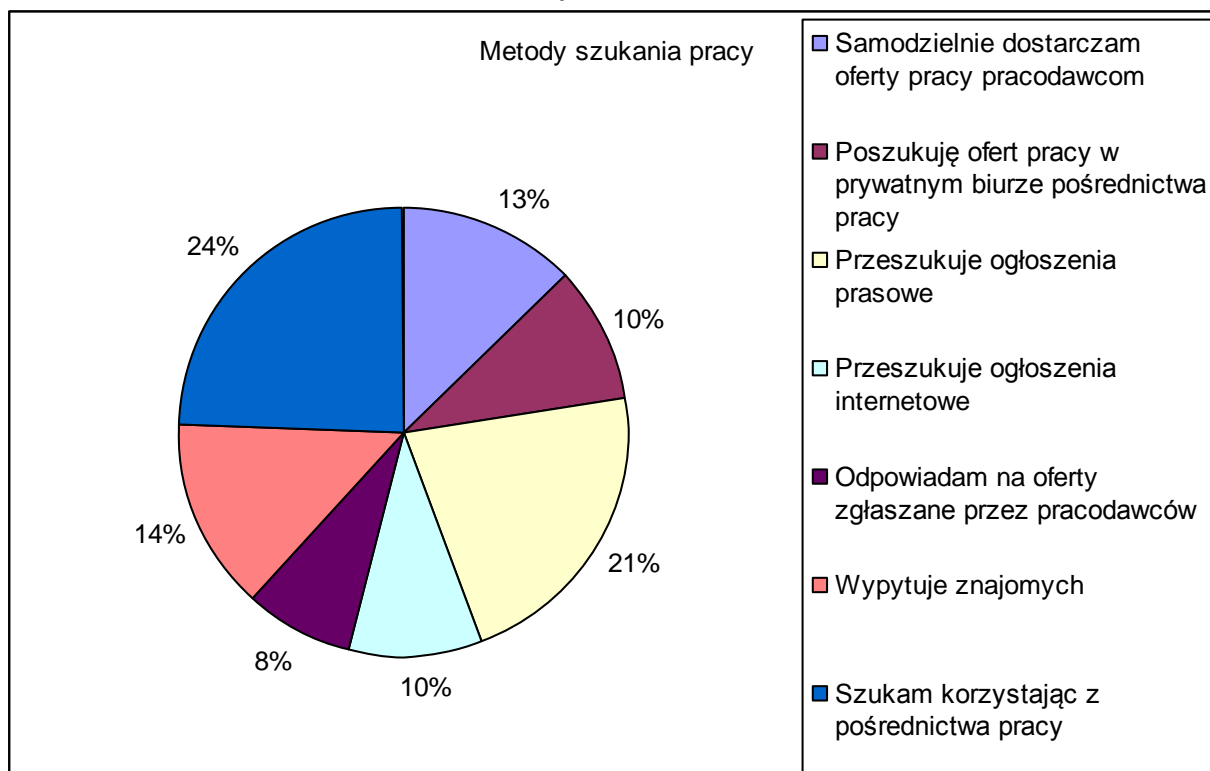
Najczęstszą formą pomocy, z której korzystają osoby zarejestrowane w urzędzie pracy jest pośrednictwo pracy (55 proc.) oraz szkolenia (26 proc.). Natomiast jedynie co dziesiąty bezrobotny skorzystał z poradnictwa zawodowego (11 proc.), tylko 4 proc. respondentów skorzystało ze stażu. Co czwarty bezrobotny skorzystał z możliwości podniesienia swoich umiejętności w postaci szkoleń, natomiast co dziesiąty skorzystał z poradnictwa zawodowego.

Wykres 9.

Najczęstszym sposobem szukania pracy przez respondentów jest korzystanie z pośrednictwa pracy w PUP (24 proc.) oraz szukanie pracy przeglądając oferty prasowe (21 proc.). Osoby bezrobotne szukając pracy wpytują także o nią znajomych (14 proc.), korzystają z oferty prywatnego pośrednictwa pracy (10 proc), przeszukują oferty zamieszczone na stronach internetowych (10 proc.) oraz 8 proc. odpowiada na ogłoszenia zgłaszane przez pracodawców.

Wykres. 10

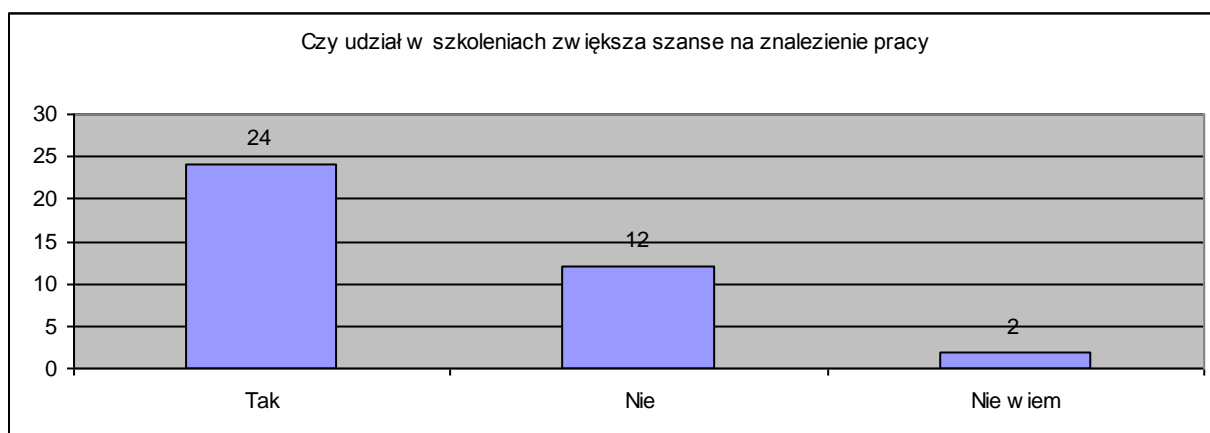

Zwraca uwagę fakt, iż tylko co dziesiąta osoba szukająca pracy korzysta z Internetu, który jest bogatym źródłem informacji na temat pracy, szkoleń oraz staży. Ograniczenie się tylko do ofert zgłaszanych w urzędzie pracy i na łamach prasy może ograniczać szansę na jej znalezienie. Przyczyną tego stanu rzeczy w dużym stopniu – jak wynika z danych wywiadu pogłębionego - jest często brak podstawowych umiejętności obsługi komputera oraz Internetu osób niepełnosprawnych.

III. Podnoszenie kwalifikacji szansą na znalezienie pracy

Większość bezrobotnych (63 proc.) jest zdania, iż udział w szkoleniach i kursach podnosi szansę na znalezienie pracy. Przeciwnego zdania jest 32 proc.

Wykres 11.

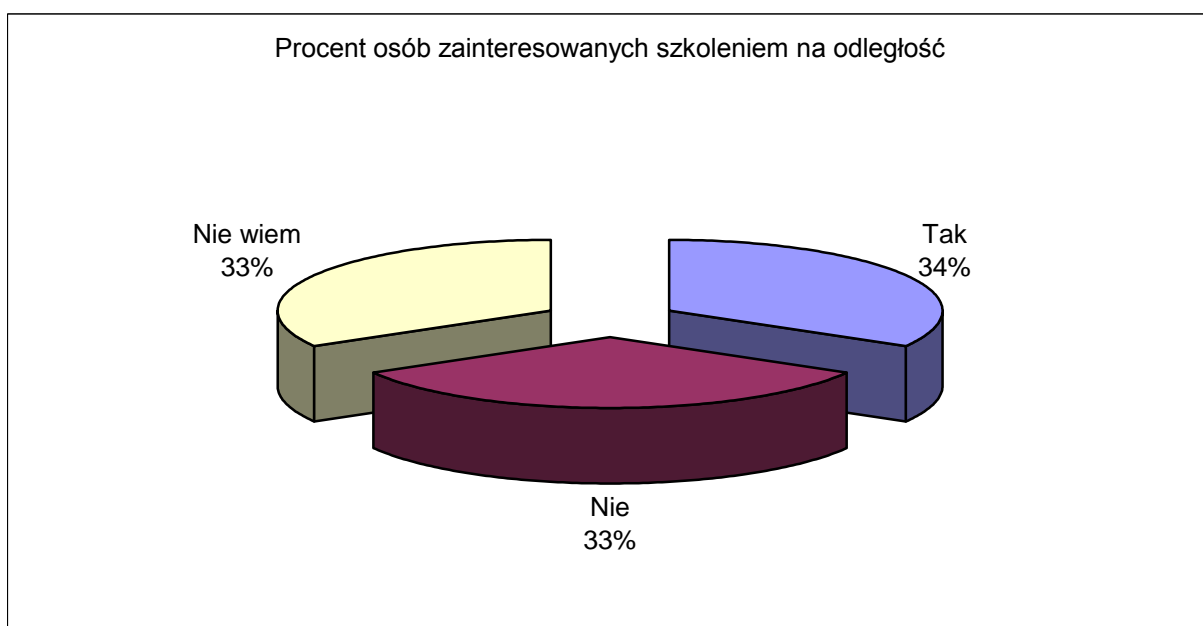
Argumenty używane przez osoby negatywnie nastawione do szkoleń najczęściej dotyczyły ogólnej niechęci zatrudniania osób niepełnosprawnych, bez względu na ich umiejętności i wykształcenie (64 proc.). Respondenci za powód wymieniali także nieatrakcyjne tematy szkoleń pod względem rynku pracy (18 proc.) oraz wiek (6 proc.).

Wykres 12.

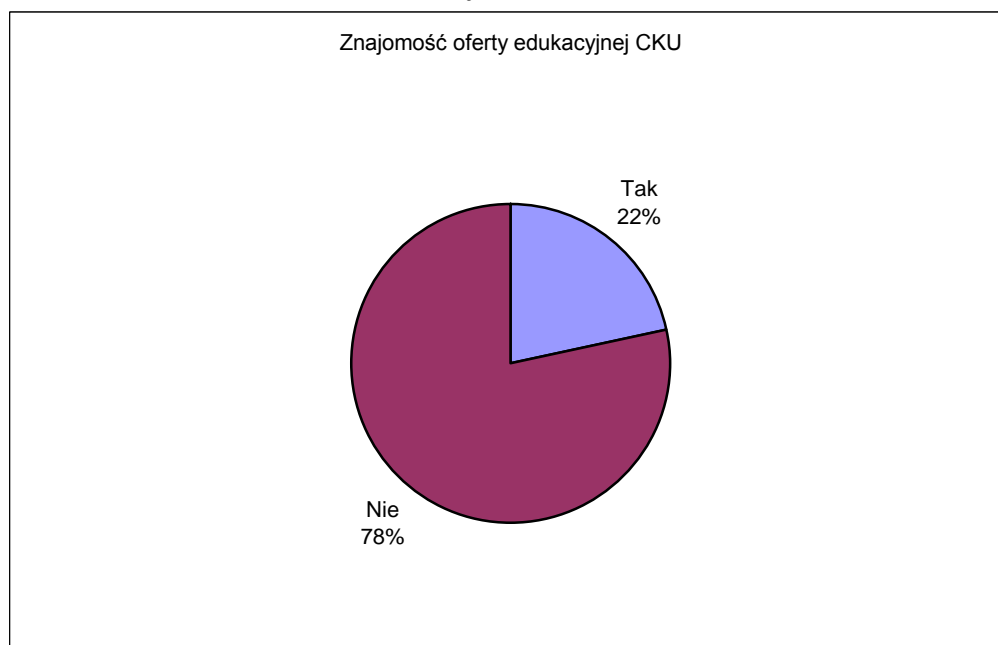
Powodem niechęci uczestnictwa osób niepełnosprawnych w szkoleniach mogą być także problemy z poruszaniem się, problemy zdrowotne, niesamodzielność bądź lęk czy nieśmiałość do pracy w grupie. Dla części tych osób rozwiązaniem może być nauka na odległość z wykorzystaniem Internetu. Zainteresowanie szkoleniem na odległość wyraziło 34 proc. respondentów. Po równo 33 proc. osób odpowiedziało, iż nie jest zainteresowana tą metodą szkolenia oraz iż nie ma zdania na ten temat. Z wywiadu pogłębionego wynika, iż częstym powodem niechęci bądź niewiedzy na temat szkolenia na odległość jest brak umiejętności korzystania z komputera i Internetu bądź brak do nich dostępu.

Wykres 12.

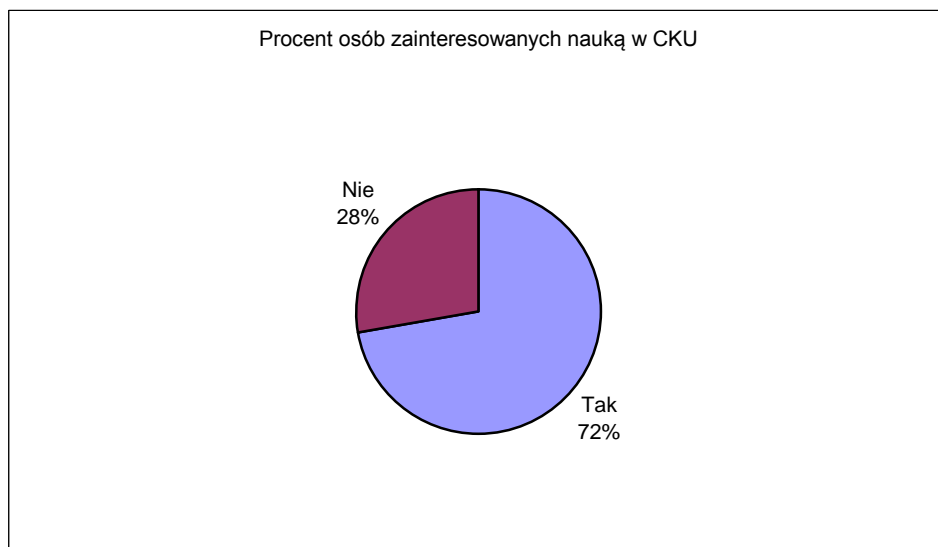
Zdecydowana większość osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP nie posiada informacji dotyczących oferty edukacyjnej Centrum Kształcenia Ustawicznego w Białymstoku.

Wykres 13.

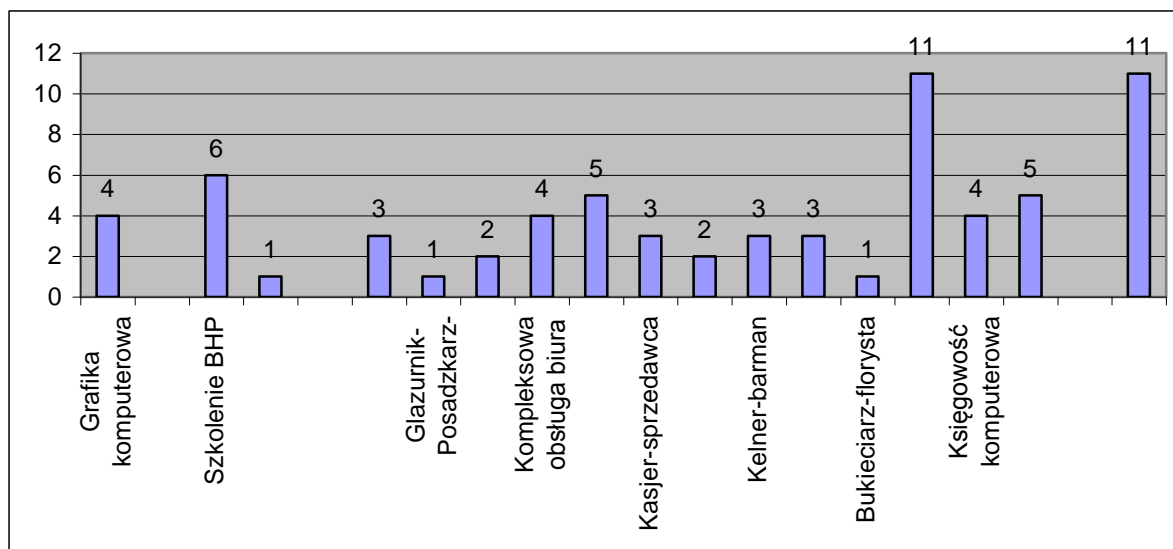
Jednocześnie, aż 72 proc. wyraziło zainteresowanie ofertą CKU oraz chęć podnoszenia swojego wykształcenia i zdobywania nowych umiejętności, jeżeli nauka podniesie ich kompetencje i szanse na znalezienie pracy.

Wykres 14.

Największym zainteresowaniem wśród osób poszukujących pracę cieszy się kurs komputerowy (17 proc.), szkolenie BHP (9 proc.) oraz księgowość od podstaw (8 proc.).

Wykres 15. Szkolenia z których chętnie skorzystaliby respondenci

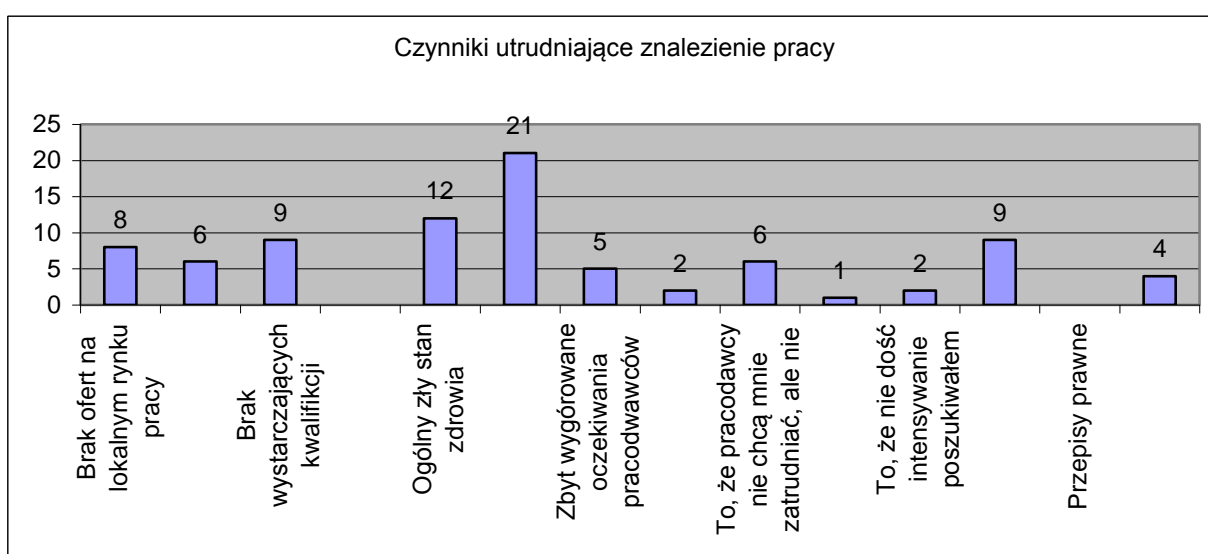

Respondenci wyrazili także chęć skorzystania z następujących szkoleń: referent biurowy, pracownik magazynu, hydraulik, realizator dźwięku, spedytor, fryzjer, archiwista oraz pracownik zajmujący się telepracą. Osobno stanowią one jednak niewielki procent wszystkich odpowiedzi.

IV. Czynniki utrudniające znalezienie pracy

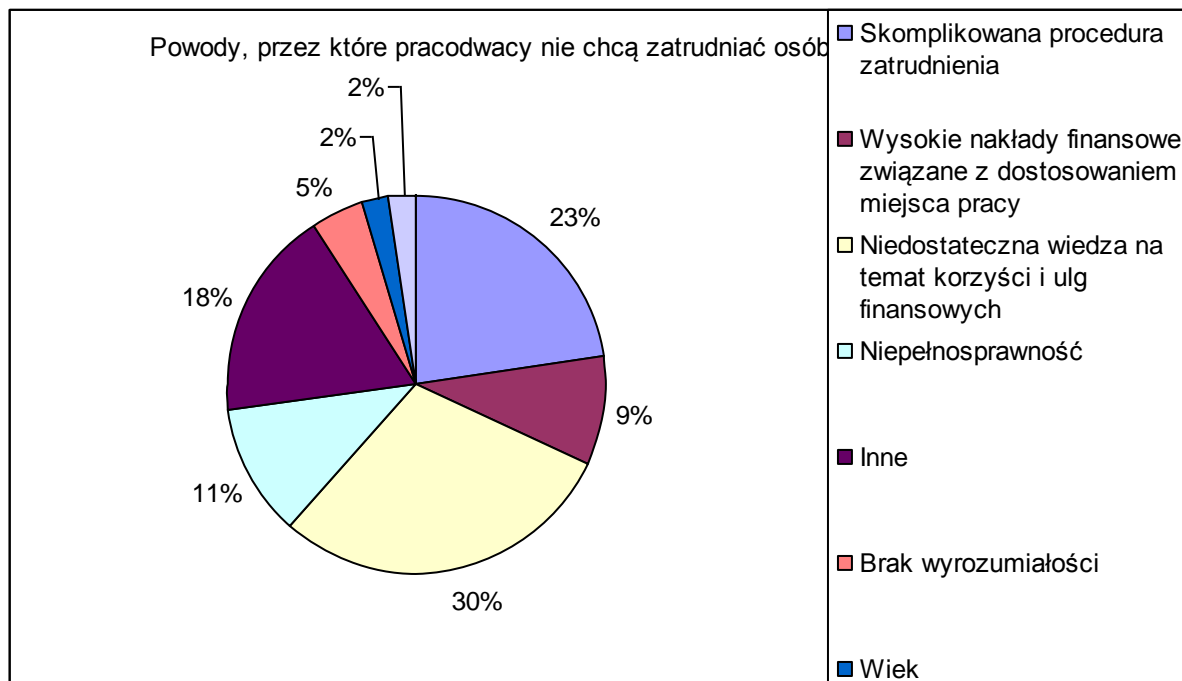
Główną przeszkodą utrudniającą znalezienie pracy wg respondentów jest status niepełnosprawnego. Im stopień niepełnosprawności jest wyższy, tym trudniej jest znaleźć pracę. Taką odpowiedź udzielił co czwarty respondent (25 proc.). W dalszej kolejności respondenci wymienili ogólny zły stan zdrowia (14 proc.) oraz brak chęci zatrudniania osób niepełnosprawnych przez pracodawców (11 proc.). Z wywiadu wynika, iż pracodawcy często boją się zatrudniać osoby niepełnosprawne oraz nie posiadają informacji dotyczących korzyści wynikających z ich zatrudnienia.

Wykres 16.

Respondenci zwrócili także uwagę na problemy związane z zatrudnieniem osób niepełnosprawnych od strony pracodawcy. Za największe utrudnienie osoby niepełnosprawne uznały niedostateczną wiedzę na temat korzyści i ulg przypadającym pracodawcom zatrudniającym osoby niepełnosprawne (30 proc.), skomplikowaną procedurę zatrudnienia (23 proc.) oraz wysokie nakłady finansowe związane z dostosowaniem miejsca pracy do potrzeb pracownika niepełnosprawnego (18 proc.).

Wykres 17.

VI. Wnioski i podsumowanie

Osoby niepełnosprawne zarejestrowane jako bezrobotne w Powiatowym Urzędzie Pracy w większości mają status długotrwale bezrobotnych (67 proc.). Co trzecia osoba legitymuje się wykształceniem podstawowym (18 proc.), bądź średnim ogólnokształcącym (15 proc.), czyli de facto nie posiada zawodu wyuczonego, który mogłaby wykonywać. Być może jest to związane z tym, że 72 proc. respondentów biorących udział w badaniu ma ukończone 40 lat. Prawdopodobnie oznaczać to może także dezaktualizację wiedzy (58 proc. osób niepełnosprawnych ma status długotrwale bezrobotnych) i utratę możliwości wykonywania zawodu wyuczonego podczas edukacji szkolnej. Także niepełnosprawność nabyta w wielu przypadkach w wieku dojrzałym (a więc już po zakończeniu edukacji) może uniemożliwiać lub utrudniać wykonywanie zawodu wyuczonego.

Jednocześnie respondenci deklarują chęć podnoszenia swoich kwalifikacji i nabywanie nowych umiejętności, które przełożyłyby się na wzrost szans na podjęcie, często „jakiegokolwiek” pracy. 63 proc. respondentów jest zdania, iż udział w szkoleniach podnosi ich możliwości na rynku pracy.

W związku z powyższymi danymi należałoby podjąć działania, mające na celu zmianę niekorzystnych cech omawianej grupy. W przypadku osób niepełnosprawnych

zarejestrowanych w PUP dotyczyć to powinno przede wszystkim poziomu wykształcenia, dostępu do szeroko pojętej informacji dotyczącej rynku pracy, wymagań stawianych przez pracodawców, dostępnych zawodów, oferty edukacyjnej białostockich placówek szkoleniowo-edukacyjnych oraz podstawowych narzędzi informacyjnych.

Powyższe działania mogą polegać na:

- umożliwieniu dostępu do informacji dotyczącej zapotrzebowania na zawody skupiające się na lokalnym rynku pracy (odpowiedni dobór szkoleń i ukierunkowanie na określone rodzaje prac),

- systematycznym przedstawianiu aktualnych ofert szkoleniowych (bezpłatnych) placówek oświatowych i firm zajmujących się podnoszeniem kwalifikacji zawodowych,

- realizowaniu szkoleń dotyczących podstaw obsługi komputera wraz z wykorzystaniem pakietu Office oraz ze szczególnym naciskiem na poznanie i sprawne poruszanie się po serwisach zajmujących się pośrednictwem pracy,

- diagnozie potrzeb i możliwości danych osób. Dla części respondentów same kursy bądź szkolenia mogą nie być wystarczającą formą podnoszenia kwalifikacji. Ze względu na niskie wykształcenie respondentów w wielu przypadkach zasadna byłaby kontynuacja nauki w szkole zawodowej, średniej zawodowej bądź policealnej, w oparciu o rzeczywiste potrzeby rynku pracy.

- współpracy z instytucjami, fundacjami oraz zakładami pracy chronionej, a także przedsiębiorstwami otwartymi zatrudniającymi, bądź mającymi na co dzień kontakt z osobami niepełnosprawnymi w celu konsultacji doboru szkoleń, a także rozpowszechnianiu promocji zatrudnienia osób niepełnosprawnych poprzez informowanie potencjalnych pracodawców o korzyściach płynących z zatrudniania osób niepełnosprawnych. Odpowiedni dobór szkoleń, a następnie pracy pomógłby ograniczyć niekorzystną tendencję pracy „sezonowej”. Wiele osób podejmuje pracę jedynie na okres kilku tygodni bądź miesięcy, co związane jest często z niespełnieniem przez te osoby wymagań związanych z wykonywaną pracą.

Ważnym jest, aby poczynione działania nie były jednorazowe, a rozłożone były w czasie, obliczone na wymierne korzyści w postaci podnoszenia poziomu wykształcenia, wzrostu umiejętności i kompetencji osób niepełnosprawnych, wzrostu wiedzy pracodawców na temat korzyści płynących z zatrudniania osób niepełnosprawnych oraz większej samodzielności osób poszukujących pracy.